

Сидоренко А.І.
старший викладач

ЗАГАЛЬНЕ І ОСОБЛИВЕ В ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОТРЕБАХ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Проблемі інформаційних потреб та їх ролі в діяльності людини загалом присвячено чимало публікацій, проте цього не скажеш щодо потреб національних меншин.

Потреба, як нестаток суб'єкта, є завжди предметною, тобто це потреба у предметах, потреба, яка прагне до своєї реалізації, без якої вона і не виступає потребою. Через предмет потреба соціалізується і набуває своїх об'єктивних характеристик. Вона виступає як об'єктивна суспільна потреба, як нестаток суспільства у певному відношенні до його продуктів, але разом з тим стає і суб'єктивною потребою особистості (8, С.11).

У структурі потреб значне місце займають духовні потреби, в тому числі інформаційні. Під інформаційними потребами науковці розуміють «акт усвідомлення нестатку наших знань для побудови психічної моделі об'єкту, моделі, яка відображує рівень наших уявлень про даний об'єкт»(3). Інформаційна потреба - це, як правило, похідна від загальних інтересів людини, вона виражається в певній направленості користувача при отриманні інформації.

Відомо, що інформаційна потреба має як об'єктивний, так і суб'єктивний характер. Об'єктивний характер інформаційної потреби проявляється у тому, що вона існує незалежно від свідомості людини. Суб'єктивний характер відображає дійсні, реальні зв'язки суб'єкта з об'єктивними умовами. Суб'єктивність усвідомлення інформаційної потреби полягає в тому, що кожна людина має індивідуальне уявлення про власний рівень знань, про шляхи вирішення поставлених перед нею завдань і задоволення своєї інформаційної потреби. Крім того, слід зазначити, що потреби соціальних суб'єктів (особи, соціальних груп) і суспільства в цілому залежать від рівня розвитку даного суспільства, а також від специфічних соціальних умов їх діяльності.

З початку 80-х років ХХст. проблема інформаційних потреб вивчається на новому рівні – з урахуванням можливостей задоволення потреб, співвідношенні загальних і специфічних рис потреб, суб'єктивних і об'єктивних потреб, проблеми загального і специфічного в джерелах їх задоволення. Особливим у дослідженнях 90-х років ХХ ст. є зростання інтересу до питань, присвячених вивченню інформаційних потреб окремих національних груп населення. Це пояснюється необхідністю вирішення кола питань, пов'язаних з вимогами наукового аналізу, тобто отриманням і узагальненням результатів від вивчення інформаційних потреб національних меншин як таких, до розглядання їх у безперервному зв'язку з аналізом результатів, шляхів і особливостей задоволення.

Всі потреби людини історичні, вони розвиваються разом з розвитком суспільства. Духовний розвиток людини включає формування і розвиток духовних потреб як основи цілісного внутрішнього життя людини. Інформаційні потреби (як вид духовних потреб) виступають, з одного боку, як бажання наблизитися до

духовного життя суспільства, культури, основних цінностей життя, з яких складається суспільний світогляд, до активної духовної діяльності. З іншого боку, інформаційні потреби сприяють стимулюванню внутрішнього життя людини, формуванню її світогляду, інтересів, створюють певне психологічне напруження, яке пробуджує, стимулює до соціальної активності.

Важливою характеристикою інформаційних потреб є безперервність процесу їх розвитку. Вони зростають і змінюються відповідно до закономірностей розвитку суспільства. Так, на зростання і зміну інформаційних потреб національних меншин має вплив зміна національної політики країни відносно національних меншин, які проживають на її території; виникнення соціальних інститутів, які соціально обслуговують дану групу: взаємозв'язок різних національних культур; відродження культури національних меншин; зростання інтересу до історії розвитку етносу тощо.

Відмірання, скорочення і зміна інформаційних потреб здійснюється під впливом асиміляційних процесів національних груп населення, володінням навичками визначення своїх інформаційних потреб і вміннями їх задовольнити. Ці обставини свідчать про те, що інформаційні потреби національних меншин носять історично конкретний характер, а їх розвиток знаходиться у діалектичній залежності від розвитку суспільства. Треба визначити, що змінність інформаційних потреб певним чином впливає на моделювання майбутніх потреб, але тільки екстраполяція з минулих потреб, без урахування особливостей сьогодення, не буде науково обґрунтованою. Звідси витікає висновок про необхідність розробки різних методик виявлення інформаційних потреб національних меншин, які б дозволили враховувати зміни в потребах, що відбуваються в процесі розвитку суспільства, науки, культури.

Визначаючи загальне і особливе в інформаційних потребах національних груп населення України, ми виходили з того, що треба в «кожному етнічному читачеві побачити індивідуума зі своїми потребами, з яких лише деякі пов'язані з його етнічною залежністю, інші ж – з повсякденним життям, працею і інтересами» (4, С.7).

В останній час – і це природно – все більшого значення в розвитку культури поліетнічного суспільства набуває суб'єкт сприйняття інформації щодо національно-культурного життя, його погляди, інтереси, активність у відношенні до цінностей даного етносу. Джерелом активності людини як представника національної меншини, так і соціальної групи, етносу в цілому є суспільно-обумовлені етнічні інформаційні потреби. Вони належать до групи непрофесійних інформаційних потреб особистості і визначають специфічне, національно-особливе в їхній характеристиці. Ці етнічні інформаційні потреби виступають, з одного боку, результатом розвитку всієї культури багатонаціонального суспільства, а з іншого – самі впливають на розвиток цієї культури.

Етнічні інформаційні потреби залишаються поки ще такою галуззю, для якої не розроблені теорія і методика дослідження. В той же час актуальність проблеми вимагає рішення пов'язаних з нею задач. При цьому слід враховувати складність вивчення етнічних інформаційних потреб, оскільки тут перехрещуються предмети різних наук: етносоціології, етнопсихології, етнокультурології, етнополітики, етнопедagogіки.

Слід відзначити, що обсяг і характер інформаційних потреб у представників різних національних меншин різний. Про це свідчить різний час, пов'язаний з етнічною історією соціуму. Це, як правило, суб'єктивні потреби, які формуються в результаті даного фактора, або особистого досвіду індивідуума.

Кожний представник національної меншини є часткою суспільства, а це відкладає свій відбиток на його індивідуальну поведінку; він також є унікальним за своїми соціальними якостями, здібностями, способами їхнього вираження, потребами, в тому числі інформаційними. Поняття індивідуальності фіксує особливе, специфічне, своєрідне, що відрізняє конкретну людину від інших людей.

Етнічні інформаційні потреби рухливі; постійно перетворюючись, вони супроводжують розвиток національної свідомості. Їх можна вважати категорією, яка характеризує реальний стан, можливості розвитку національної свідомості на будь-якому рівні. Етнічна інформаційна потреба суспільна за природою і в певній мірі інтегрує в собі досвід сприйняття культури, історії етносу, виступає якісною характеристикою національної свідомості.

Сутність етнічної інформаційної потреби складає суперечність між індивідом і середовищем. Вона породжує такий стан особистості, який пробуджує, стимулює її до активних дій з метою задоволення потреб. Серед таких дій – знаходження інформації щодо національно-культурного життя етносу, історії, політики, вірування та інших аспектів через різні комунікаційні канали суспільства.

Задоволення етнічної інформаційної потреби в одному випадку може бути повним, і тоді не відбувається її подальший розвиток, а частіше задоволення даної потреби тільки стимулює її. І потреба у цьому випадку є дієвою. Нові етнічні інформаційні потреби можуть бути задоволені новими, більш досконалими видами діяльності. Етнічна потреба породжує, на нашу думку, таке силове поле, від якого залежать і національні відносини. Етнічна інформаційна потреба супроводжує розвиток національної свідомості, по-різному проявлюючись у процесі свого становлення та реалізації.

Специфіка етнічної інформаційної потреби полягає ще й в тому, що вона має відображення у суб'єкта в бажанні усвідомити світ не тільки у його теперішньому, а й минулому і майбутньому через суспільні та етнічні ідеали. У цьому, на наш погляд, є прояв специфіки даної потреби національних меншин, яка характеризується здібністю, що випереджується через екстраполяційний метод вивчення минушини. За допомогою інформації про національно-історичне і національно-культурне життя етносу, зафіксованої у документах різних видів і типів, здійснюється спадкоємність поколінь у передачі соціального досвіду і завдяки етнічним інформаційним потребам реалізується соціальне призначення засобів документної комунікації у формуванні індивідумів, здатних до активної участі у соціальному житті етносу.

Етнічну інформаційну потребу з соціологічної точки зору можна визначити як історично обумовлене відношення особи (етнічної групи) до реальних, тобто тих, що функціонують у суспільстві, національно-культурних цінностях. Складовими цього відношення виступають:

- національно-культурний (етнічний) ідеал суспільства, який вміщений в реальних продуктах (книгах, брошурах, альбомах, образотворчих виданнях, аудіовізуальних документах тощо);

- національно-культурний (етнічний) ідеал особистості (або національної групи), який утворюється під впливом його безпосереднього буття і знаходить відображення в оцінках, судженнях даної особи (групи) по відношенню до цього суспільнозначущого продукту.

Інформаційні потреби національних меншин входять у систему духовних потреб і запитів, які є часткою у цілісному житті індивідуума. Задоволення потреб у праці, пізнанні, спілкуванні створюють необхідні передумови для розвитку етнічних інформаційних потреб. Крім того, суспільству притаманна певна система взаємопов'язаних суспільно-історичних потреб, тому етнічні інформаційні потреби формуються не в замкненому середовищі, а під впливом потреб суспільного життя в цілому.

Усвідомлення національно-культурних потреб національних меншин здійснюється не відразу і не завжди адекватно дійсним потребам соціальних суб'єктів. Скоріше усвідомлюється те, що не подобається, тобто утвердженню нової потреби передують період заперечення старих цінностей. Нові завдання, що виникають у суспільстві і вирішуються у певний історичний період, створюють у свідомості людей змістовне поле, нове світосприйняття, інтерес до нової інформації щодо національно-історичного та національно-культурного життя етносу, представленого у нових документах (літературно-художніх, офіційних, довідкових, наукових тощо).

Формування національно-культурних потреб залежить і від рівня розвитку культури країни в цілому, розвитку культур національних меншин, активності комунікантів і реципієнтів. Тому динаміка становлення даних потреб відображає суттєві особливості розвитку етнічної свідомості.

Таким чином, можна відзначити певну логіку розвитку інформаційних потреб національних меншин. Національно-культурні потреби спостерігаються спочатку у згорнутому вигляді у формі нестатку, який виступає як протиріччя між тим, що повинно бути, і тим, що є. Але певний стан вирішення проблем національно-культурного життя не задовольняє людину – представника національної меншини – і вона намагається змінити його. Таке протиріччя спочатку усвідомлюється стихійно, на рівні звичайної свідомості, тобто у незадоволенні конкретним станом або у негативному ставленні до нього. Так, це має прояв у незадоволенні обсягом і складом фондів бібліотек, які обслуговують читачів – представників національних меншин, зниженні інтересу до різних жанрів літературно-художніх видань мовами національних меншин тощо. Але в загальній масі користувачів такою інформацією певний стан проблеми не може бути оформлений позитивно, доки комуніканти не відобразять його предметно, у художніх образах, обрядах, звичаях, літературі, музиці, фольклорі, традиціях, символах, цінностях. Тільки у такому випадку з'являється можливість ліквідувати протиріччя між тим, що є, і тим, що має бути, і тим самим задовольнити етнічну інформаційну потребу.

Вирішення цих протиріч здійснюється багатопланово – як поява нових і зміна змісту старих форм документів різних видів (текстових та нетекстових), що містять інформацію щодо історії, економіки, політики, культури етнічних груп населення; як боротьба переваг і смаків іноетнічного населення, як зміна відносин до національних меншин у конкретний період розвитку суспільства; як зміна ставлення до ролі і місця культури національних меншин у загальному розвитку культури України.

Таким чином, через розвиток новаційних суспільно-етнічних потреб здійснюється прогрес у розвитку багатокультурного суспільства.

У зв'язку з висвітленням загального і особливого в інформаційних потребах національних меншин важливим є визначення зовнішніх ознак існування цих потреб, форми їх знайдення.

На думку Гегеля, у реальній дійсності дійова сутність людини має прояв у великій різномірності форм активності, джерелом якої виступає потреба. В інформаційних потребах національних меншин інтегративно проявляється багатство національної свідомості людини (її погляди на історію та культуру даного етносу, ідеали, цінності, смаки тощо). Тобто всі форми національної свідомості у своєму активному дійовому прояві різнобічно характеризують етнічну інформаційну потребу.

Вивчення структури інформаційної потреби національної меншини у її реальному функціонуючому прояві передбачає облік документів у суспільстві, які фіксують інформацію щодо національно-культурного життя етносу та облік ставлення до них суб'єкта даної потреби. У свою чергу, дане відношення має прояв у певній поведінці представника національної меншини відносно використання документів із зафіксованою інформацією про етнос; у засвоєнні цієї інформації; у спілкуванні щодо питань життя етносів; у придбанні документів з даною інформацією (книг, картин, брошур, атласів, кінофонофотодокументів); у самодіяльній художній творчості етносів, участі у художній самодіяльності, відновленні традицій, обрядів, звичаїв; у придбанні предметів і засобів для художньої творчості і сприйняття цінностей даного етносу (музичні інструменти, національний одяг, фарби тощо); у творчій активності в інших галузях життєдіяльності.

При розгляді змісту інформаційних потреб національних меншин інтерес становить відношення до етнічності в цілому, система тих вимог, які до неї пред'являють суб'єкти даних потреб.

Групи національних меншин, які були поставлені логікою суспільного розвитку в різні соціальне положення, стають, виходячи з умов свого буття, суспільних завдань, відносин, ідеалів, характеру праці, асиміляційних процесів у різне становище по відношенню до етнічності.

У системі суспільних відносин цінність інформації щодо життя та діяльності національних груп населення визначається не тільки її якостями у художньому, історичному, етнографічному, топонімічному аспектах, а й ретельністю, тобто тим, наскільки дана інформація є необхідною.

Зв'язок етнічної інформаційної потреби представника національної меншини з іншими потребами (пізнавальними, моральними тощо) та синкретичність даної потреби визначаються характером інформації, зафіксованої у документах (історичної, довідкової, літературно-художньої тощо), яка здатна моделювати різні людські відносини і, таким чином, відповідати різним інформаційним потребам представників національних груп населення. Внаслідок такої багатоаспектності документ з відповідною зафіксованою інформацією, до того ж представлений мовою національної меншини, може стати предметом пізнавальної і моральної потреб, потреби спілкування, дозвілєвих потреб тощо, а сама етнічна потреба може слугувати засобом їхнього розвитку.

Етнічні інформаційні потреби значна частина представників національних груп здатна задовольняти і надалі розвивати, лише задовольнивши свої субстанціональні потреби. Це пояснюється тим, що різні потреби пов'язані між собою в єдину систему, її елементи не замкнені у собі, а взаємопроникають один в одного і взаємовизначають один одного. Без такої взаємодії неможливим було б функціонування потреб як системи. Крім того, інші потреби можуть усвідомлюватися спочатку через етнічні потреби (через інформацію про культуру конкретного етносу до культури різних народів, що проживають в Україні, до художніх, історичних потреб тощо). Таким

чином, здійснюється зміна потреб відповідно до закону якісного зростання потреб, коли низові потреби у процесі формування виступають змістом вищих, а більш висока потреба виступає спочатку тільки формою і засобом проявлення низової потреби.

Оскільки етнічна інформаційна потреба реалізується особистістю, можна визначити її психологічне розуміння. Вона спрямована на пізнання особистістю свого місця в системі національних відносин, соціальної та міжособистісної комунікації, на пізнання нею своїх суспільних можливостей і здібностей. Слід вважати, що етнічна інформаційна потреба у своєму реальному прояві проектує на різні документи реальні проблеми, пов'язані з історією, життям і діяльністю етносу, які хвилюють реципієнта. Завдяки цьому створюється єдність між документом і реципієнтом. Інформація, яка зафіксована у документах різних типів, особливим чином відповідає на національній потребі меншин, тому що допомагає показати внутрішні протиріччя соціальної дійсності, минулщини, пов'язаної з життям іноетнічного населення в соціумі, визначити шляхи її перетворення. Слід зазначити, що література взагалі, завдяки своєму змісту, особливостям сприйняття, можливостям вибору здатна глибше вплинути на розвиток особистості, ніж інші засоби масової комунікації, особливо видовищний, який характеризується незафіксованістю цінностей у часі, складністю вторинного звернення до цінностей, часткою випадковості відбору інформації внаслідок демонстрації передач тощо. Разом з тим, можна відзначити, що зараз спостерігається «відродження» документної інформації, що пов'язано з використанням її засобами масової інформації, до яких поступово додається Internet; із зростанням рівня освіти в суспільстві; національної свідомості, а також зростанням рівня культури, що її супроводжує.

Потреба представників національних меншин у літературі є достатньо актуальною. Слід зазначити, що існує певна відповідність між потребою – установкою до данного виду і типу літератури - та ступенем її засвоєння особистістю. Важливим є незбіжність структури потреби-установки (або потреби, що утворилася) і структури реального споживання за видами і типами літератури, що може бути викликано недостатнім розвитком особистої етнічної культури, культури міжнаціонального спілкування, недостатньою розробкою самих каналів задоволення, тиском встановлених стереотипів, ілюзією використання тільки окремих видів і типів видань для знаходження необхідної інформації.

У реальній національній свідомості, яка може розглядатися як процес, між суспільно організованою інформацією та між особистісною комунікацією існує діалектичний взаємозв'язок, відношення звичайного та теоретичного рівнів свідомості. Вивчення міжособистісної комунікації з питань етнічності в цілому може розглядатися, з одного боку, як важливий засіб вивчення етнічних інформаційних потреб, а з другого – як механізм зворотного зв'язку, який сигналізує реципієнтами про прийняття інформації, зафіксованої у документах.

Таким чином, етнічні інформаційні потреби, які є елементом всієї системи потреб, зазнають постійної зміни і розвитку. Такий самий процес відбувається і у свідомості особистості. При цьому слід зазначити, що оскільки етнічна інформаційна потреба характеризує можливості розвитку особистості, спрямовує зміст і характер зміни її національної свідомості, то її можна вважати основою етнічної направленості особистості.

Значний вплив на етнічні потреби здійснює пізнавальна домінанта, що властива сучасній суспільній свідомості і пов'язана із зростанням ролі науки й освіти у житті

суспільства, інтересом до історії етносу, відродженням культури національних меншин, інтелектуалізацією суспільства.

Слід також брати до уваги і політику національних відносин у суспільстві, ставлення представників основного етносу до національних меншин, що особливим чином впливають на характер інформаційних потреб іноетнічних груп населення і тому поза цих відносин їх суспільна природа не може бути зрозумілою.

Дана загальна характеристика інформаційних потреб національних меншин дозволяє підійти до вивчення загального та специфічного в їхніх інформаційних потребах.

Виявлення загального і специфічного в інформаційних потребах національних меншин допоможе теоретично узагальнити їх типові особливості та уточнити рівень їхнього аналізу. Вивчення даної проблеми дозволить більш диференційовано та об'єктивно підійти до питань оцінки сутності інформаційних потреб національних груп населення. А виявлення загальних тенденцій та специфічних особливостей покликане забезпечити зіставлення умов, процесів і результатів задоволення інформаційних потреб національних меншин.

При виявленні загального і специфічного в інформаційних потребах національних меншин ми виходили з філософських категорій одиничного, особливого, загального. Як відомо, категорія загального відображує подібність, багаторазові повторення властивостей та закономірних зв'язків всередині різних предметів, явищ. Властивості, притаманні одному об'єкту дійсності, складають одиничне, яке, в свою чергу, може мати прояв специфічного. Особливе виступає такою ланкою, яка пов'язує одиничне і загальне, відображає різні ступені спільності. Таким чином, діалектичний зв'язок одиничного, особливого і загального має прояв у тому, що одиничне не існує без загального, загальне не існує поза одиничного та особливого або специфічного.

У ракурсі даного філософського визначення категорій одиничного, особливого та загального розглянемо можливості співвіднесення загального та особливого в інформаційних потребах національних меншин.

Загальне в інформаційних потребах національних меншин пов'язано передусім з процесом гармонійного розвитку особистості. Етнічні інформаційні потреби, як і всі потреби людини, історичні, вони розвиваються разом з розвитком суспільства. Їх не можна розглядати в абстрактній протилежності до інших потреб індивідуума, розглядати в ізоляції від них, тому що уявлення про системний характер потреб є дуже важливим при розумінні сутності потреб і шляхів їх формування.

Із загальних факторів, що характеризують інформаційні потреби національних меншин, можна виділити такі: прогнозування, яке має прояв у тому, чи може представник національної меншини заздалегідь визначити зміст своїх інформаційних потреб; стабільність, яка пов'язана з існуванням даних потреб певний час або їх прояв є епізодичним; формалізованість, тобто наскільки легко і достатньо чітко може представник будь-якої національної групи визначити свої потреби, комунікаційні канали їх задоволення та способи задоволення.

На наш погляд, непрофесійні інформаційні потреби національних меншин можна умовно поділити на такі групи:

❖ Стабільні для представників національних груп потреби в літературі з історії даного етносу. Ці потреби можна визначити заздалегідь, вони легко формалізуються,

можуть задовольнятися бібліотеками (науковими, публічними, національно-культурних товариств). Для них може бути характерним ретроспективний пошук у режимі «запит-відповідь», підготовка масових заходів та заходів наочної популяризації документів.

❖ Стабільні та нестабільні навчальні потреби, обумовлені вивченням мови національних меншин, знання якої дає можливість навчатися у середніх, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах, що функціонують у місцях компактного проживання інонаціональних груп населення, а також характером самоосвітніх інтересів. Ці потреби також можна заздалегідь визначити і легко формалізувати. Задоволення таких потреб також здійснюється бібліотеками різних типів і видів; інформація про нові джерела може бути представлена на книжкових виставках та переглядах, у списках літератури, бібліографічних покажчиків.

❖ Стабільні та нестабільні для іноетнічних груп інформаційні потреби, пов'язані з загальним географічним місцезнаходженням, іміграційним статусом, особливостями поселення та політичними інтересами у країні походження та країні проживання. Дані потреби відносяться до групи формалізованих потреб, передбачають ретроспективний і поточний пошук інформації в режимі «запит – відповідь», обслуговування в системі вибіркового розповсюдження інформації національно-культурних об'єднань, Рад національних товариств, науково-дослідних інститутів, краєзнавчих товариств.

❖ Нестабільні або стабільні інформаційні потреби національних меншин, пов'язані з :

- релігійною вірою або віруванням;
- зв'язками, що виходять за межі родинних, сусідських та інших;
- відмінними традиціями, цінностями, символами;
- літературою, фольклором, музикою;
- внутрішнім розумінням своєї відмінності.

Перші три визначені категорії потреб є типовими для представників усіх національних меншин, а категорії потреб, об'єднані у четверту групу – специфічними. Таке співвідношення загального та особливого може бути покладене в основу методики порівняння результатів функціонування бібліотек з інформаційними потребами, виявлення способів і шляхів їх задоволення.

Інформаційні потреби знаходяться в залежності від конкретної належності споживача до етнічних груп. Специфічне в інформаційних потребах національних меншин має прояв у зв'язку з:

- змістовними і формальними особливостями, які можуть проявлятися залежно від місця і часу проживання представника іноетнічної групи на даній території;
- асиміляційними процесами даної меншини у суспільстві;
- ставленні до основного етносу та представників інших інокультурних груп населення;
- діяльністю інститутів, які соціально обслуговують і підтримують групу;
- характером інформації, що зафіксована в документних джерелах;
- соціально-психологічною адаптацією представників національних груп у сучасних умовах, пропагандою ідеалів культури даних народів, поєднанням всіх складових культурного життя;

- підтримкою відмінних рис етнічної групи користувачів. Читання, різні культурні заходи сприяють розвитку концептуальної основи етнічної групи, підтримують її згуртованість, а це сприяє формуванню інформаційних потреб:

- професійно-психологічним типом читача – представника національної меншини;

- етапами розвитку суспільства;

- видами і проблематикою роботи, яку виконує читач – представник національної меншини.

Етнічні інформаційні потреби відрізняються моральною спрямованістю особистості, тому що вона надає аспект гармонізації у відношенні між особистістю і суспільством.

Національно-культурні потреби представників іноетнічних груп мають індивідуально-суспільний вимір: їх задоволення обов'язково повинне забезпечувати розвиток і особистості, і суспільства.

Суспільний характер етнічної інформаційної потреби особистості, її зв'язок з потребами суспільства на представників інших етносів розкриваються ступенем її задоволення. Особливого значення набуває спосіб задоволення даної потреби, який тісно пов'язаний з її змістом, завдяки чому потреба набуває структуру і стійкість.

Розглянуті аспекти співвідношення загального та особливого в інформаційних потребах національних меншин дають можливість підійти до визначення загального та особливого в методах їх задоволення.

Невідповідність між етнічною інформаційною потребою і умовами її реалізації веде до зміни структури даних потреб. Цей факт свідчить про певний рівень етнічних інформаційних потреб та неадекватність задоволення потреб.

Специфічне в задоволенні інформаційних потреб національних меншин засобами бібліотечно-інформаційної діяльності має прояв у зв'язку з:

- сутністю і характером інформаційних потреб даних груп користувачів;

- принципами відбору документів і формування документних масивів бібліотек мовами національних меншин;

- міжкультурним навчанням (міжкультурною підготовкою) читачів, яке дозволяє через активний досвід ознайомитися з поведінкою, нормами, уявленнями, звичаями, цінностями іншої культури в процесі спілкування;

- регіональними умовами, з урахуванням яких здійснюється робота по задоволенню етнічних інформаційних потреб:

- специфічними особливостями, пов'язаними з системою бібліотечного обслуговування національних меншин у бібліотеках різного типу і виду, кваліфікацією бібліотечного персоналу.

Слід вказати, що стійка, достатньо визначена інформаційна потреба національних груп населення вимагає такого самого постійного джерела, яке має багаті можливості їх задоволення. Міжособистісна комунікація, яка розглядається національними меншинами як джерело отримання необхідної інформації щодо національно-культурного життя етносу, обмежує читацькі потреби, вони починають залежати від випадкових умов.

Таким чином, структура реалізації читацьких інформаційних потреб національних меншин повинна бути змінена у бік більш широкого та

диференційованого використання документних ресурсів бібліотек. Крім того, форми комунікації, до яких звикають у шкільному та юнацькому віці, стають звичними, стійкими й існують у такому вигляді тривалий час. Тому своєчасно сформована звичка користування бібліотекою для задоволення інформаційних потреб дає можливість їх активного використання у якості основного джерела задоволення етнічних інформаційних потреб.

Інформаційні потреби національних меншин і умови їх реалізації взаємовизначають один одного, і їх треба розглядати як в психологічному, так і в соціологічному плані. До поняття «умови реалізації етнічних інформаційних потреб» у соціальному плані входять, перш за все, суспільні умови і спосіб реалізації потреб, які визначаються характером суспільного життя в конкретній історичній період. Суспільство, зацікавлене в духовному розвитку людей всіх національностей, ставить за мету забезпечення необхідних умов розвитку і задоволення інформаційних потреб національних меншин.

Інформаційні потреби національних меншин – це внутрішня основа національно-культурних відносин, що об'єднують представників національних меншин у єдине ціле національно-культурного життя. Вони становлять собою особливе соціальне явище, засіб гармонізації і регулювання системи соціальних потреб особистості. Тому необхідно враховувати різноманітність існуючих та очікуваних інформаційних потреб національних меншин, наявність в них загального і особливого в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні і в самих ресурсах їх задоволення.

1. Артановский С.Н. *На перекрестке идей и цивилизаций: Исторические формы общения народов: мировые культурные контакты, многонациональное государство / Министерство культуры России; Санкт-Петербург, гос. акад. к-ры. -СПб., 1994.-224с.;*
2. *Багатокультурність: історія функціонування, проблеми вивчення /Націон. Академ. Наук України; Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.П.Рильського. Відділення істор.-культ.проблем Півдня України; Збірка наук. праць за підсумками міжнарод. конференції "Заселення Півдня України, проблеми національного та культурного розвитку".-Херсон, 1997.-92с.;*
3. Блюменау Д.И. *Информация и информационный сервис. -Л.: Наука, 1989.-192с.-(Серия "Наука и научно-технический прогресс");*
4. *Мультикультурное библиотечное дело. Обслуживание многонационального и многоязычного читателя: Междунар. Руководство /Рос.гос.б-ка. Информкультура. Отд. орг. и функционирования библ. систем; Пер. с англ. И.Ю.Багровой; Науч.ред.И.П.Осипова.-М., 1999.-132с.-(Сер.: "Библ. дело за рубежом"; Вып.1);*
5. Нельга О.В. *Теорія етносу. Курс лекцій: Навчальний посібник. -К.: Тандем, 1997.-368с.;*
6. *Общее и специфическое в информационных потребностях и условиях их удовлетворения: Сб. науч. тр. -Л., 1983. -123с.-(Гос. публ. б-ка им. М.Е.Салтыкова-Щедрина);*
7. *Потребности //Советский Энциклопедический Словарь. -М., 1986. -С. 1048;*
8. *Семашко А.Н. Художественные потребности и их развитие у молодежи: опыт социально-эстетического изучения художественных потребностей студентов. -К.: Вища шк., 1987.-159с.;*
9. *Семашко О.М. Читацькі потреби в системі культурних запитів молоді України //Соціологічні дослідження в бібліотеках: Інформ.-аналіт. бюлетень /Мін-во культури України; Держ. б-ка України. 0-К., 1993. -Вип. 4. -С. 4-9;*
10. *Смелзер Н. Социология: Пер с англ. -М.: Феникс. 1994. -688с.*